

Aleg. 34

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

Wysoki Sejmie!

Przyjmując do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych, przeznaczył Wys. Sejm uchwałą z dnia 30. Września 1884 r.:

a) na poparcie robót górniczych odkrywających głębsze pokłady ziemne w okolicach naftowych	10.000 zł.
b) na badania i opisy geologiczne do rozporządzenia Wydziału krajowego i do rozporządzenia komisji fizyograficznej	3.000 „ 500 „
c) na studia chemicznej przeróbki ropy	1.700 „
d) na wydawnictwa górnicze i stypendya dla uczniów szkół górniczych	1.300 „

a uchwałą z dnia 23. Października z. r. przekazał Wydziałowi krajowemu do właściwego zbadania i załatwienia w myśl uwag, zawartych w sprawozdaniu komisji górniczej, petycję przedsiębiorców kopalń naftowych w powiecie gorlickim, dotyczącą użycia funduszu przeznaczonego na wiercenie i rozpoznanie głębszych warstw, oraz na zakupno wydoskonalonych warsztatów wiertniczych.

Jednocześnie uchwalił Wysoki Sejm następujące rezolucye;

a) Sejm wzywa c. k. Rząd, aby do badań mających na celu rozpoznawanie głębszych warstw ziemi w okolicach naftowych przyczynił się z funduszków państwowych taką kwotą, jaka na ten cel przyznana została z funduszków krajowych;

b) ponawiając uchwałę z dnia 24. Września 1878. i rezolucję z dnia 15. Października 1883. wzywa się c. k. Rząd do utworzenia przy c. k. Akademii techniczno-przemysłowej w Krakowie oddziału górniczego, mającego za główne zadanie kształcenie kierowników dla kopalń naftowych;

c) upoważnia się Wydział krajowy do przeprowadzenia rokowań o uzupełnienie nauk w szkole politechnicznej we Lwowie wykładami paleontologii, górnictwa i miernictwa naftowego, części nauki maszyn górniczych i chemicznej technologii produktów naftowych;

d) poleca się Wydziałowi krajowemu, aby sporządził wykazy gmin katastralnych, w których istnieją lub istniały przedsiębiorstwa kopalń oleju lub wosku ziemnego i doręczył takowe Prezydium Sądów wyższych w Krakowie i we Lwowie z wezwaniem, zaprowadzenia w tych gminach ksiąg dla hipotek włościańskich przed końcem r. 1885.

Z użycia tych funduszków i wykonania uchwał zdaje Wydział krajowy niniejszem Wysokiemu Sejmowi sprawę, nadmienając, że w ogólnem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego za okres czasu od dnia 1. Lipca 1884. po dzień 31. Lipca 1885. przedłożonym do LW. 55.362 r. b. znajduje się relacya o uchwalonej na posiedzeniu z d. 15. Października r. z. ustawie regulującej prawo do wydobywania minerałów, które mają służyć do użytku, jako zawierające żywicę ziemną, i rezolucyach dotyczących zmian uchwalonych odnośnie do tej ustawy w powszechnej ustawie górniczej z r. 1854, oraz ulg w opodatkowaniu przedsiębiorstw naftowych.

I.

Użycie funduszu 50.000 zł. przeznaczonego uchwałą Sejmu krajowego na badanie głębszych pokładów ziemi w okolicach naftowych, przedstawia zamieszczona poniżej tabela, której część A. wskazuje zobowiązania na fundusz krajowy przyjęte, a część B. te, o których rokowania są w toku. Rubryka 3cia tabeli wskazuje kwoty wypłacone od dnia 1. Lipca 1884. r. jako dnia zamknięcia ostatniego sprawozdania, a rubryka 4ta ewentualne należności tj. przyznane pojedynczym przedsiębiorstwom a dotychczas nie wypłacone kwoty.

Wymienienie roboty	1 Przyznano		2 Wypłacono po 1. Lipca 1884		3 Wypłacono od 1. Lipca 1884		4 Pozostaje		5 Uwaga
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
A.									
1) Na szyb i otwór w Ropiance. Pogłę- biono od 180 do 350 ^{my}	14.250	—	6.490	—	—	—	7.760	—	
2) Na szyb i chodnik w Łosiu. Pogłę- biono od 140 ^{my} do 215 i wyko- nano 14 ^{my} chodnika	5.000	—	3.930	—	—	—	—	—	1.070 zł. zaniechano
3) Na szyb i otwór świdrowy w Ło- dynie. Pogłębiono od 60 do 132 ^{my}	2.500	—	1.708	—	—	—	—	—	792 zł. subwencję wypowiedz.
4) Na odwodnienie i pogłębienie otworu świdrowego w Schodnicy	4.000	—	3.650	—	—	—	—	—	350 zł. zaniechano
5) Spółce włościańskiej w Suchodole: a) na gruncie Kustronia	350	—	350	—	—	—	—	—	500 zł. zaniechano
b) na gruncie Gieruckiego	1.000	—	500	—	—	—	—	—	
6) Na pogłębienie szybu w Mencinie od 203 do 263 ^{my}	4.552	37	4.552	37	—	—	—	—	
7) Na wykonanie 2 otworów świdrowych o 20 — 30 ^{my} pod wodą przesią- kniętym żwirowiskiem w Jaworowie	1.250	—	—	—	1.250	—	—	—	
8) Na urządzenie kompletnego przyrządu wiertniczego kanadyjskiego w Ro- piance i połączenie robót z prakty- czną nauką	8.000	—	—	—	7.000	—	1.000	—	
Razem	40.902	37	21.180	37	8.250	—	8.760	—	2.712
B.									
9) Spółce przedsiębiorców kopalni ropy w Mencinie W. na pogłębienie tamże szybu przy użyciu udosko- nalonego przyrządu wiertniczego A. Fanecka	8.000	—	—	—	—	—	—	—	
10) Na urządzenie kanadyjskiego wierce- nia, połączonego z nauką (jak wy- żej) w Zagórzcu i Krygu	14.000	—	—	—	—	—	—	—	
Razem	62.902	37	21.180	37	8.250	—	8.760	—	2.712

Ogólna cyfra przyjętych już przez Wydział krajowy zobowiązań, przenosi wprawdzie kwotę 40.000 zł. w. a., ale skoro z niej potrąci się kwoty, które wypłacone nie będą, a mianowicie wykazane w ostatniej rubryce tabeli 2.712 zł. w. a., oraz uwzględni, że wielka wydatność otworu świdrowego wykonanego za subwencją krajową w Ropiance upoważnia do przypuszczenia, że szyb ten będzie do preliminowanej głębokości 500m bez dalszego z funduszu krajowego nakładu doprowadzony, a więc i dalsze 7.760 zł. (poz. 4. tabeli) na ten cel przeznaczone, nie będą wydane, pozostanie do rozporządzenia Wydziału krajowego kwota . . . . . 10.472 zł. która wraz z kwotą . . . . . 9.098 „ nie objętą żadnem zobowiązaniem, stanowi 19.570 zł. w. a. i pozwalała podjąć rokowanie o subwencye, mające się udzielić jeszcze w Mencinie W., Zagórzu i Krygu. Fundusz ten tembardziej wy-tarczy na pokrycie wydatku, że i zaprojektowane subwencye i udzielona kopalni w Ropiance na umontowanie kanadyjskiego przyrządu wiertniczego są bezprocentowemi, w ratach spłacalnemi pożyczkami, z których przychód w r. 1886. już się rozpocznie.

Powody udzielenia subwencyi w każdym pojedynczym wypadku i korzyści, które niemi osiągnięto, były niejednokrotnie w sprawozdaniach Wydziału krajowego wyłuszczone. W ciągu siedmioletniego okresu, jaki minął od dnia 18. Października 1878. r., w którym po raz pierwszy Sejm krajowy przeznaczył dotację w subwencyonowaniu przedsiębiorstw naftowych, łączących swą eksploatację z badaniem głębszych warstw ziemi, zmieniły się znacznie stosunki tych przedsiębiorstw, a nawet warunki technicznej pracy. Dwieście metrów głębokości szybu lub otworu świdrowego było uważane za jedną z większych trudności kopalnictwa i dla wykonania ich z dna szybu wymagało z reguły 2 lub 3-letniego okresu czasu; zamknięcie wody w otworze świdrowym przedstawiało trudność sprowadzenia nieużywanych dla innego celu rur amerykańskich i uważane było za zbyt kosztowne; o wierceniu kanadyjskiem nie pisali ani delegowani przez c. k. Rząd do Ameryki profesorowie, ani nasi przedsiębiorcy, którzy tam się dla studyów byli udali. Wydział krajowy zasięgając o potrzebach przemysłu naftowego opinii i rady krajowej Rady górniczej, do której powołał wszystkich wybitniejsze stanowisko w naszym kraju zajmujących górników i uczonych, jako też głównych przedsiębiorców, w ciągłym porozumieniu z krajowem Towarzystwem naftowem, które od lat 4 znakomitą czynność we wszystkich sprawach dotyczących tego przemysłu rozwinęło, skierował użycie przeznaczonego na ten cel funduszu na rozwiązywanie tych pytań, które w danej chwili wydawały się najpilniejsze i niósł pomoc tym usiłowaniam, które miały wywołać najistotniejszy postęp. Rozpoczynając od subwencyonowania głębszego nad 200 m. otworu i od ścisłego wymagania rysunków wykonanych przekrojów oraz układu skał znalezionych, zwrócił po paru latach całą swą usilność Wydział krajowy na wydoskonalone, szybszy postęp pracy pozwalające przyrządy i racjonalniejszą przeróbkę chemiczną produktów naftowych, gdyż dziś nie jedna, ale dziesiątek kopalń posiada roboty znaczniejszej głębokości, a naukowe przedstawienie przekroju ziemi, stało się ogólnie uznaną potrzebą.

Powołana wyżej tabela uwidocznia, że z subwencyonowanych robót górniczych obecnie w toku jest tylko pogłębianie otworu świdrowego w Ropiance, a w r. b. przyznano subwencyę **tylko na sprawienie i umontowanie kanadyjskiego przyrządu wiertniczego i to pod warunkiem, że z użyciem jego będzie połączona praktyczna szkoła dla dozorców i górników innych kopalń.**

Tym samym warunkom mają uczynić zadość kopalnie w Zagórzu i Krygu, a od spółki przedsiębiorców w Mencinie W. żądamy także, porównawczego z innemi systemami wiercenia, użycia wydoskonalonego przyrządu A. Fancka.

Postęp też w technice naszych kopalń jest niewątpliwy, a kompetentne świadectwo tego postępu znajdujemy w tym fakcie, że zbiorowa wystawa galicyjskich produktów nafty i wosku ziemnego, uzupełniona mapą kraju przedstawiającą jego produkcję, okazami skał i rysunkami przyrządów, otrzymała na wystawie powszechnej w Antwerpii w r. b. odbytej, tak samo naj-

wyższą nagrodę, jak najznakomitsze przedsiębiorstwa naftowe na Kaukazie i największe w Europie fabryki.

Wydawszy z funduszków mu poruczonych na podniesienie przemysłu górniczego kwotę 29.430 zł. w. a., a wliczając 1000 zł. w. a., które zapewne w najkrótszym czasie kopalni w Ropiance wypłacone zostaną 30.430 zł. w. a., Wydział krajowy prelininuje na rok bieżący użycie pozostających z funduszu 50.000 zł. w. a. 19.560 zł. w. a., a raczej 22.000 zł. w. a. na subwencję kopalniom w zakupie wydoskonionych przyrządów wiertniczych.

Wstawił też Wydział krajowy w budżet na rok 1886 kwotę 10.000 zł. w. a., która posłuży dla pokrycia tego wydatku, o ile on w r. b. nie nastąpi, a resztującą część funduszu zamierza Wydział krajowy użyć na to, aby pomódz **przedsiębiorcom do wyrobu w kraju tych przyrządów**, które dziś wszystkie prawie z zagranicy sprowadzamy.

Krajowe warsztaty i fabryki dały już dowód w ciągu roku b., że przyrządy te ku zupełnemu zadowoleniu przedsiębiorców wykonać umieją.

Rozwinąć i ustalić tę fabrykację znaczyłoby tutejszemu robotnikowi i fabrykantowi dać cały zarobek, który pobiera zagraniczny i przedsiębiorcom zapewnić stale, pewnie dobry, chociażby nie tańszy wyrób.

Na walnem Zgromadzeniu Towarzystwa naftowego, odbytem we Lwowie dn. 18 i 19. Stycznia b. r. sprawę tę poruszano; Wydział krajowy bierze udział przez swego delegata w obradach komisji, która ma na celu bliższe określenie tego celu i wskazanie drogi, jakaby go można osiągnąć, a potrzeba podniesienia fabrycznego przemysłu w naszym kraju jest dość ogólnie odczuta, by fabryki machin i narzędzi, potrzebnych najżywotniejszemu u nas przemysłowi, mogły pozostać nieuwzględnione.

Wydział krajowy na wniosek Rady Górniczej, i Wysoki Sejm rezolucją z dnia 30. Września r. z. żądali od c. k. Rządu przyczynienia się z funduszków państwowych do geologicznych badań kraju, ale z odezwy Świątelnego Prezydium c. k. Namiestnictwa z dnia 13. Grudnia r. z. L. pr. 10.521 wynika, że Jego Ekscelencya Pan Minister Rolnictwa do tego życzenia się **nie przychylił**, motywując postanowienie swoje tem, że wskutek ustawy z d. 11. Maja 1884 r. L. 71. Dz. u. p. niewątpliwie znaczniejsze przedsiębiorstwa i kapitały zwrócą się do przemysłu naftowego i dalsze badanie znanego już dosyć terytoryum naftowego można pozostawić przedsiębiorstwom prywatnym.

Zamierzając dalszemu użyciu funduszków przeznaczonych na ten cel nadawać raczej przemysłowy charakter, niż geologiczno-górniczy, Wydział krajowy nie czynił dalszych starań o uczynienie zadość rezolucyi Sejmu krajowego, pozostawionej bez skutku od lat dwóch.

II.

Badania naukowe pośrednio oddziaływające na podniesienie przemysłu naftowego, były w ciągu roku bieżącego prowadzone dalej zarówno w dziedzinie geologii naszego kraju, jak i w zakresie technologii naftowych produktów.

Co do badań geologicznych to w r. 1884. p. Dr. Zuber, posuwając się ku zachodowi od terenu poprzednio mu poruczonego, zbadał obszar karpacki Nadwórny, Stanisławowa i Korösmezö, p. Dr. Dunikowski poprzeczny pas Karpat przy górnym Dniestrze od linii żelaznej kolei Przemysko-Łupkowskiej do Turki i Skolego, a p. Dr. Szajnocha poprzeczny pas Karpat między Suchą i Wilgą po Nowy Targ; p. profesor Maryan Łomnicki opisał pokłady trzeciorzędowe podolskie w okolicy m. Kałusza; p. Józef Bąkowski badał diluwialne gliny okolicy m. Lwowa.

Oprócz tych szczegółowych monografii uprosił Wydział krajowy p. Dra profesora Alojzego Altha, przewodniczącego sekcji geologicznej w komisji fizyograficznej w Krakowie i członka Akademii Umiejętności, aby zecheiał zestawić opisy przylegających do siebie okolic dwom geologom poruczonych, ocenić różnice i ujednostajnić determinację geologicznych poddziałów.

W pierwszym rządzie chodziło o wyrównanie różnicy oznaczenia wieku geologicznego warstw badanych we wschodniej Galicyi z polecenia Wydziału krajowego przez p. Dra R. Zubera, o których p. e. k. nadkomisarz górnicy H. Walter przy sposobności innych badań objawił odmienne zapatrywania.

W wyczerpującem sprawozdaniu p. profesor Alth przyznał słuszność spostrzeżeniom p. Dr. Zubera, a skoro sporządzony przez niego dokładny opis zbadanej okolicy będzie ogłoszony drukiem, stwóży się wytyczne punkta, do których przy następnych badaniach będą się odnosić.

Wydział krajowy zaś z większą pewnością przystąpi do publikacji tych sprawozdań, jako części atlasu geologicznego kraju.

Rozszerzenie to programu badań geologicznych znajduje swój wyraz we wniosku, który Wydział krajowy Wys. Sejmowi przedkłada.

Po porozumieniu się z komisją fizyograficzną w Krakowie i Akademią Umiejętności, tak co do kosztów jak i co do naukowego kierownictwa tego wydawnictwa, Wydział krajowy w r. b. jeszcze poruczał tym samym geologom, reambulacyę i wykończenie opisu i kartograficznego przedstawienia pojedynczych części kraju, a mianowicie p. Drowi Zuberowi teren karpacki okolicy Bolechowa, Doliny, Porohów i Kałusza, p. Drowi Dunikowskiemu okolicy Drohobycza, Skolego, Tuchli i Bistry, — a p. Drowi Szajnosze okolice Wadowic, Makowa, Wieliczki i Rabki — a w roku 1886. przystąpi wspólnie z Akademią Umiejętności do wydania geologicznego opisu naszego kraju — tekstu i atlasu według skali 1: 75.000 — poczynając od wschodnio-południowej części kraju, którego równina Podolska była dawniej badaną z ramienia Akademii Umiejętności, a teren karpacki obecnie już p. Dr. Zuber ukończył i opisał.

Komisja fizyograficzna, której członkowie oprócz Podola zbadali już dokładnie okręg Krakowski i galicyjskie Tatry, może z obecnych swych funduszków tylko 1000 zł. w. a. rocznie na to wydawnictwo przeznaczyć, a zamierzony atlas wedle przybliżonego kosztorysu będzie kosztował około 30.000 zł. w. a.

Odniosła się więc komisja do Wydziału krajowego z prośbą, aby 2000 zł. w. a. rocznie na ten sam cel z funduszków krajowych przeznaczyć, coby zredukowało do lat 10 — może 8 czas wydawnictwa i pozwoliło korzystać szerszej publiczności z prac już od lat 5ciu bezpośrednio z Wydziału krajowego zarządzanych, a dla przedsiębiorstw naftowych wielką doniosłość posiadających, Wydział krajowy przychylił się do tego zapatrywania, i na tak długo przynajmniej, jak tego będą potrzebować wydawnictwa z badanych już okolic, postanowił przedkładać Wysokiemu Sejmowi potrzebę przeznaczenia na to funduszu, a w preliminarzu budżetu na rok 1886. wstawił zamiast poz. 186 — z r. 1885 — 3000 zł. w. a. na badanie geologiczne kraju i poz. 180 — 500 zł. w. a. na także badanie do rozporządzenia komisji fizyograficznej — poz. 189 — 2000 zł. na wydawnictwo atlasu geologicznego i 1600 zł. w. a. na geologiczno-górniczne badanie kraju.

Z funduszu tego część, chociaż mniejszą niż dotychczas, można będzie używać na wykończenie monografii geologicznych potrzebnych dla przemysłu naftowego lub rozwoju jakiego innego działu górnictwa i na wydawnictwa górnice (czasopismo „Górnik“ organ krajowego towarzystwa naftowego) a 2000 zł. w. a. przeznaczamy na wydawnictwo opisu geologicznego i atlasu.

Układ naukowy i administracyę tego wydawnictwa pozostawił Wydział krajowy w zupełności Akademii Umiejętności, zastrzegając sobie tylko, aby jednocześnie z mapami atlasu publikowano opis pojedynczych części kraju, i aby te opisy uwzględniały użyteczność minerałów, a dla rolników i przemysłowców były możliwie przystępne.

Technologiczno-chemiczne studia produktów naftowych postąpiły znacznie w roku ubiegłym, prowadzone drogą w ostatniem naszym sprawozdaniu wskazaną.

Wtem sprawozdaniu z d. 8. Sierpnia 1884. r. LW. 41190 przytoczono powody, dla których Wydział krajowy odstąpił od zamiaru zobowiązania kogokolwiek wyłącznie do studyów nad wydoskonaleniem fabrykacji produktów naftowych i udzielenia rady fachowej przedsiębiorstwom krajowym i dla czego, utrzymując konkurs na podręcznik chemicznej technologii tych produktów jako

zachęte dla młodszych pracowników na tem polu i kierowników destylarń, poruczył na wniosek p. Dra Bronisława Radziszewskiego, profesora Uniwersytetu we Lwowie, pojedynczym zgłaszającym się o to kandydatom opracowanie szczegółowych kwestyi.

Takich kwestyi wybrano dwie: 1-sza, przekonać się, czy surowa ropa galicyjska lub otrzymanywane z tejże oleje trudne do zbycia, dałyby się zamienić na węglowodory aromatyczne, zdolne do przeróbki na barwniki, oraz w jakich warunkach najkorzystniejszy procent tych ciał dałyby się otrzymać, i 2-ga, przeprowadzić metodyczne badania w celu przekonania się, ile i jakie gatunki sadzy, a zwłaszcza kopcia lampowego, dałyby się otrzymać z różnych olejów i odpadków otrzymywanych jako produktu uboczne przy destylacji ropy galicyjskiej; okazać oraz, do jakich celów otrzymane produkty dałyby się najkorzystniej użyć. Rozwiązanie pierwszej poruczono p. Pawłowi Wispekowi, doktorandowi filozofii we Lwowie, drugiej jednocześnie p. Ludwikowi Szulowi, chemikowi pracującemu w laboratorium Uniwersytetu lwowskiego, i p. Juliuszowi Schoenbornowi, kierującemu destylarnią nafty w Libuszy.

Do wyboru pierwszej kwestyi skłonił Wydział krajowy wzgląd na to, że galicyjskie destylarnie wcale nie oddzielają węglowodorów aromatycznych zdolnych do wyrobu barwników, gdy nafta bakuńska z jednej strony, a fabryki gazu, w których się zbiera maź pogazowa z drugiej, dały pochop do stworzenia tej fabrykacji.

Zachodziła więc wątpliwość, czy w chemicznym składzie nafty galicyjskiej nie zachodzą takie różnice od nafty kaukazkiej, któreby je czyniły do tej fabrykacji niezdatną, a wątpliwość tę mogły tylko ściśle teoretyczne studia rozwiązać. Za drugą przemawiał naprzód wzgląd, iż przez zaprowadzenie fabrykacji sadzy i kopcia lampowego w kraju przysporzyłoby się wartości odpadkom nieużytkowywanym przy dzisiejszej destylacji — a to tem więcej, że raz wprowadzone zastąpić by one mogły inne tłuszcze przy wyrobie masy drukarskiej — a następnie i to, że wyrób sadzy, jakkolwiek przeważnie fabryczny, nie mógł być wprowadzony do nich z wyłącznej inicjatywy właścicieli destylarń, którym oprócz braku inicjatywy stałaby na zawadzie trudność prawidłowych prób.

Obie te prace wykonano w ciągu r. b. i z bardzo pomyślnym skutkiem. Z doświadczeń p. Wispeka wynikło, że mazie otrzymanywane przez niego z ciężkich olei naftowych (przepuszczanych przez rurę żelazną do czerwoności rozgrzaną) zawierają od 11 do 15% benzolu, który na barwniki przerobić się daje, gdy maź z węgla kamiennego daje go zaledwie 1.5% — że więc nasz surowiec przewyższający produkt zagraniczny w wydajności oleju służącego do oświetlania, nie ustępuje mu w tym względzie, i że nowe użytkowanie tych odpadków jest w mocy przedsiębiorców, — a p. Szul otrzymał przy destylacji w laboratorium sadzę, która użyta w drukarniach okazała się zupełnie dobrą.

Podając sprawozdanie z tych badań do publicznej wiadomości, sądził jednak Wydział krajowy, że dla przedsiębiorców naszych i przemysłowców te teoretyczne raczej niż praktyczne rezultata nie będą może wystarczające, gdy przeciwnie każdy chętnie widzi, że rzecz ogólnej korzyści kosztem funduszu krajowego się studjuje.

Dlatego użyzył obu tym chemikom subwencji na podróż za granicę, której celem było uzupełnienie poczynionych badań spostrzeżeniami w analogicznych fabrykach za granicą istniejących, i opis tej fabrykacji przystępny dla przemysłowców.

Sprawozdań z tych podróży jeszcze Wydział krajowy nie otrzymał, ale lepszego dowodu użyteczności fabrykacji sadzy poddanej studjom zacytować nie można, jak ten, że w ciągu roku ostatniego 3 destylarnie nafty w naszym kraju wprowadzić ją u siebie postanowiły.

W tym samym roku, jak gdyby na udowodnienie, że zdrowa i pożyteczna myśl znajduje odgłos wśród pracującej młodzieży, przedłożono też Wydziałowi krajowemu manuskrypt podręcznika technologii chemicznej produktów naftowych, na który konkurs ogłoszony był w r. 1881. Praca ta oddana została komisji konkursowej do ocenienia, i można się spodziewać, że wraz z podręcznikiem dla kopalnictwa nafty i wosku ziemnego, który drogą konkursu Wydział krajowy premjował i którego wydawnictwo subwencyonował, będą stanowić istotną

pomoc dla poświęcających się przemysłowi naftowemu, a w literaturze powszechnej polskiemu imieniowi przysporzą uznania.

Wysoki Sejm przeznaczył także w r. b. 1.300 zł. w. a. na wydawnictwa górnicze i stypendya dla uczniów szkół górniczych. Wydawnictwa górnicze, które subwencyę z tego funduszu otrzymały, były oba podręczniki kopalnictwa naftowego. Co zaś do stypendyów dla uczniów szkół górniczych, to w r. ubiegłym udzielono uczniowi akademii w Leoben Celestynowi Rackowi i uczniowi akademii w Prizbram Zygmuntowi Haydzie po 200 zł., a Zdzisławowi Kamińskiemu i Piotrowi Zagórowskiemu także w Leoben po 100 zł. w. a. Jednorazową zapomogę na wycieczkę naukową udzielono zaś słuchaczom akademii w Leoben Z. Kamińskiemu, K. Słomce i P. Zagórowskiemu.

Nadto udzielił Wydział krajowy z tego samego funduszu zapomogi czterem kandydatom: Antoniewiczowi, Brücknerowi, Fedorowiczowi i Switkowskiemu, którzy o nią prosili w celu nauczania się praktycznie wiercenia przyrządem kanadyjskim.

Potrzebę pomocy kraju dla przyswojenia naszym przedsiębiorstwom tego wydoskonalonego sposobu pracy wskazywała i Sejmowa komisya górnicza w sprawozdaniu z d. 23 Października 1884 L: s. 546 o petycyi przedsiębiorców kopalni naftowych powiatu Gorlickiego w sprawie subwencyi na zakupno warsztatów wiertniczych, i walne zgromadzenie Towarzystwa naftowego, odbyte w Styczniu r. b. we Lwowie.

Wydział krajowy, jak to już powiedziano w pierwszej części niniejszego sprawozdania, przyrzekł więc pomoc do urządzenia w kilku miejscach w kraju tych przyrządów, a mając na uwadze, iż nasz robotnik górniczy zbyt mało jest wykształconym, by inaczej jak doświadczeniem i ręczną pracą nabywał wiadomości, oraz i to, że tu chodzi przedewszystkiem o nabycie wprawy w manipulowaniu o wiele szybciej poruszonymi przyrządami, stawiał jako warunek udzielenia subwencyi nie urządzenie szkoły wiercenia w ścisłem tego słowa znaczeniu, co by było niemożliwym, ale przyjmowanie na praktykę dozorców i górników z innych kopalń i użyczanie im ze strony zarządu kopalni chętnej pomocy.— Dla ułatwienia zaś niezamożnym górnikom tej nauki, postanowiono w początku przynajmniej udzielić posiadającym stosowne kwalifikacye, pomoc w kwocie 100 zł. w. a. na 3 miesięczny tam pobyt, a dla przekonania się o korzyściach odniesionych przez nich i spełnieniu przez zarząd kopalni przyjętego obowiązku, deleguje Wydział krajowy w porozumieniu z zarządem Towarzystwa naftowego osobną komisye.

III.

Co do uchwalonych przez Wysoki Sejm na d. 30. Września 1884. rezolucyi, zakomunikował już Wydział krajowy w pierwszej części niniejszego sprawozdania, że na rezolucyą ad *a)* dotyczącą udzielenia z funduszków państwowych subwencyi na badanie głębszych warstw ziemi w okolicach naftowych, c. k. Rząd dał odmowną odpowiedź. Co do rezolucyi *d)* polecającej Wydziałowi krajowemu, aby sporządził wykazy gmin katastralnych, w których istnieją lub istniały przedsiębiorstwa kopalń oleju lub wosku ziemnego i doreczył takowe Prezydym Sądów Wyższych w Krakowie i we Lwowie z wezwaniem zaprowadzenia w tych gminach ksiąg dla hipotek włościańskich przed końcem r. 1885, — wykazy te zostały sporządzone, a z odpowiedzi Prezydum Sądu lwowskiego wynika, że z wyjątkiem szczególnych wypadków jak np. w Żabiu i Jabłonicy, gdzie przy zaprowadzeniu katastru na ogromnej przez te gminy zajmowanej przestrzeni popełniono ważne, wymagające rektyfikacyi pomyłki, prawie we wszystkich gminach księgi hipoteczne są zaprowadzone. — Wydział krajowy sądzi, że z dniem zaprowadzenia nowej ustawy górniczej prawidłowemu jej funkcjonowaniu brak gruntowych ksiąg mniejszej posiadłości nie stanie na przeszkodzie, nie omieszka jednak przed końcem roku upraszać Prezydya obu Sądów wyższych, aby elaboraty w ciągu tego lata ukończone, przed wiosną do publicznego użytku były oddane.

Na zapytania Wydziału krajowego, co c. k. Rząd postanowił w celu uczynienia zadość rezolucyi *b)* i *c)* Sejmu krajowego, — dotyczących utworzenia przy c. k. Akademii techniczno-

przemysłowej w Krakowie oddziału górniczo-hutniczego i uzupełnienie nauk w wyższej szkole politechnicznej we Lwowie wykładami paleontologii, górnictwa i miernictwa górniczego, części nauki machin górniczych i chemicznej technologii produktów naftowych, Światne c. k. Namiestnictwo we Lwowie nie udzieliło dotychczas odpowiedzi; — nauki teoretyczne wykładane w wyższej szkole politechnicznej we Lwowie zostały jednak od roku b. 1885/6 uznane w skutek rozporządzenia Wysokiego Ministerstwa Oświaty za równorzędne teoretycznym kursom wykładowym na Akademjach górniczych monarchii.

Reskrypt ten Wysokiego Ministerstwa może posłużyć za punkt wyjścia do uzupełnienia tych nauk kursami fachowemi w myśl rezolucyi Wysokiego Sejmu, ale może zostać tylko małym ułatwieniem dla młodzieży oddającej się technicznemu studyum w naszym kraju, która mniej lat tym sposobem za granicą spędzić by potrzebowała.

Wydział krajowy zapytywał Światne c. k. Namiestnictwo o dalsze w tym względzie postanowienie, a skoro otrzyma odpowiedź, przedłoży raz jeszcze potrzebę naszego kraju posiadania własnej do potrzeb naftowego przemysłu zastosowanej szkoły.

Z wyszczególnionych tu powodów wstawił Wydział krajowy do preliminarza budżetu na rok 1886. pozycje następujące:

Rubr. XV. p: 194, 1) na badanie głębszych pokładów ziemi i przyswojenie krajowi wydoskonalonych systemów wiertniczych	10.000 zł.
2) poz: 189 na wydanie atlasu geologicznego kraju wraz z tekstem	2.000 „
3) poz: 159 na badania geologiczne kraju	1.600 „
4) poz: 196 na chemiczno-technologiczne studia przeróbki nafty	1.000 „
5) poz: 202 na stypendya dla górników oddających się specjalnie zawodom bar- dziej krajowi potrzebnym	1.300 „
i wnosi:	

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

2) Sejm upoważnia Wydział krajowy do użycia w r. 1886. tej części kwoty 50.000 zł. w. a. przeznaczonej uchwałą od 17. Lipca 1880 na geologiczno-górnice badania głębszych pokładów ziemi, która w r. 1885. wydana nie będzie.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 20. listopada 1885.

Marszałek krajowy

Dr. Zyblikiewicz w. r.

Sprawozdawca

Dr. Alojzy Rybicki

Zastępca członka Wydziału krajowego.